

TRIANON A VILÁG BŰNE

Döbrentei Kornéllal beszélget

Szidiropulosz Archimédesz

- Ha ezt a szót hallod, hogy Trianon, mi jut eszedbe, egyéni vagy családi dolog?

- Mindkettő. Édesanyám Székelykeresztúron született, éppen 1918-ban. Az utóvédharcokat folytató Székely hadosztály tüzér századosának a lányaként. Apám ludovikás, lovagkeresztes főhadnagy, a dunántúli Döbrenteiek Felvidékre szakadt ágából származott. Olyan családban nevelődtem, amelyet Trianon talán az átlagosnál is érzékenyebben érint. Felmerül az édesapám arca, megjelenik a nagyapám tekintete, a keserű vonás, amikor ezt a szót hallom. Az egész életünket, sőt a mi egész utóéletünket is befolyásolta, befolyásolja Trianon, úgy is, mint kudarc, mert nem sikerült megvédeni az országot fegyverrel sem. Mély, tompa fájdalmat érzek, azt érzem, hogy megraboltak.

Régi térképek villannak elém, amelyeket már az ósdi könyvekből ismerek. Illetve most újabban Somogyi Győző festőművész szabad kézzel rajzolt, megrendítő mappájából. A gazdaságilag fontos területek, hatalmas erdőségek, ércbányák, vasútvonalak jelképei jelennek meg, magyarságunk több mint ezer éve belakott térségei, városai, falvai, temetőim templomai. És annak fájdalmas tudomásul vétele, hogy e szép ország erőszakkal egyharmadára zsugorított, hogy a stratégiaileg tarthatatlan, hatalmas Alföldnek egy része maradt csak meg, és oda a védő hegyek, a Kárpátok koszorúja. Azt látom, hogy ez a teremtő erővel megáldott államalapító nemzet, amely a Kárpát-medencében úgy tudott államot alapítani, hogy meg is maradt - mert a többi népek csak jöttek-mentek -, megtöretett. Ez a hatalmas mű, Szent István alkotása, megcsonkítva, sőt a maradék általunk is tovább rombolva vegetál. Megölve a néplelket, kiirtva a magyarságtudatot. A kirablás a mai napig tart, állandó elszegényítésben leledzünk, fáj, hogy tehetetlen vagyok.

Látom, hogy ugyanúgy, mint régen, gazdasági, nagyhatalmi érdekek alapján, ezt az országot ma is prédának s a hazardőrök gyakorlóterének tekintik. Mesterségesen fosztják meg önállóságától, primitív felvevő piaccá alakítják. Tehát a földrajzi fekvésünk hiába predesztinált minket arra, hogy itt a Duna-medencét, mint egykor, súllyal tölthessük meg, összefoghassunk, nos, ez a fajta történelmi, szellemi, gazdasági, erkölcsi szerep nem osztatott ki újra nekünk. Lám, kitört a boszniai háború, szétestek országok,

drasztikusan átrajzolódott a térkép, csak a magyarságnak nem adatott meg – mert félt erőfeszítéseket tenni – az a rehabilitáció, amelyet megérdemelne. Ismét eszközként, kozmopolita gazdasági érdekek keresztüzében vagyunk. A cél, a nyomatékosiható magyar jelenlét kiszorítása éppen a magyarság földjéről, mert aki Magyarországot uralja, a balkéni térséget is uralja. És mi megint csak lerakat-országként vagyunk jelen. Erre nincs bocsánat.

– *Említetted a boszniai háborút, illetve a jugoszláv konfliktust. Nem lett volna lehetőség akkor ezt a kérdést felvetni, hiszen szétment az a tákolmány, amit trianoni békeszerződésnek neveznek? A békecsinálókna miéért nem jutott eszébe, itt az alkalom, hogy rendezzék a kérdést?*

– Azért, mert végül is azok az érdekek – ha új köntösben és formában is –, de a régi vehemenciával érvényesülnek, magyarán: most nincs szükség egy erős, gazdaságilag viszonylag önálló, világszínvonalú mezőgazdasággal rendelkező Magyarországra. Erre akkor sem volt szükség, amikor a Monarchia még megvolt, amely valamiképpen előképe volt – és nem rosszul működő előképe – egy európai uniónak, a „Globalizációnak”. Csak az még működött, mert emberléptékű volt, és ebből néhány hatalom, amely tért és piacokat akart nyerni, kimaradt, és valószínű, hogy a Monarchia szétverése mögött ott álltak. Trianon egyértelműen az ő érdekérvényesítésüknek kedvezett. Újtkban volt az a fajta hatalmi tényező Európában, amit magyarságnak nevezünk.

– *A magyarellenesség él ma is?*

– Él, ha nem is úgy fogalmazzuk meg, hogy magyarellenesség, mert ez most másfajta köntösbe csomagoltatik. De a csomagolásból nyersen kimeztelenkedik a *qui prodest*, a „kinek az érdeke” – esetünkben adekvátabb a többes szám – alapkérdése. Tehát, kiknek az érdeke? Rögvest megkapjuk a választ, ha megvizsgáljuk a közelmúltunkat, a trianoni diktátumot, amelyet még Szovjet-Oroszország is, és később maga Lenin is igazságtalannak tartott, ám ugyanezt a békét a II. világháború után még szigorúbb feltételekkel, újra megkötötték, még hozzá szovjet segítséggel, s láss csudát, abban a pillanatban már nem volt „igazságtalan béke”. És azóta is, amikor még két szuperhatalom létezett, a tárgyalások minket érintő része ugyanarról szólt, újfent megerősítették régi besorolásunkat, mind a helsinki, mind a ciprusi találkozó jóváhagyta, hogy Magyarországnak ez a csonkított státusa változatlan maradjon. Miközben jelentős változások történtek Európában, és szétesett a nagy Szovjetunió és minden állam, rajtuk kívül, hozzányúlt a szerződésekhez, és megszegte ezeket a törvényeket, vagy maga képére formálta őket. Mert tör-

vénytelen volt például a Duna elterelése szlovák részről, és még felsorolhatnánk számos példát itt a Kárpát-medencében. Valószínű, hogy ezekhez a kérdésekhez nem lehet hozzányúlni – én mernék –, mert valakik „lakat alatt tartják”. Érdeklük fűződik ahhoz: amiről nem beszélünk, az nincs.

A másik dolog, hogy a magyar politika négy évtizedes megalkuvó ténykedése gyarmatbirodalomra züllesztette az országot. Feledtetni akarta, igaz, kétes eredménnyel, hogy a magyar kultúrát, a magyar történetiséget egy sokkal barbárabb ország igazta le, s ez totálisan visszavetette a magyar fejlődést. A magyarság 1867 után hatalmas prosperálásnak indult. Végigjárta a vadkapitalizmus összes álmomását. Ám 1945 után, mikor a „világ béke” lelőkött minket a Balkánra, vagyis odaadott az oroszoknak, akkor Magyarországot ötven évre kitörölték az európai fejlődésből. De így is végvári nép maradtunk, még ha „kompországos” is, mert a mi vérünkön hizlalta fel Európa önmagát. Ezért cserébe a déli harangszót kaptuk, és semmi mást, 56-ban azt is vérrel kellett visszaszerezni.

Gyakorlatilag olyan vezető politikai garnitúrák jöttek egymás után, amelyek ehhez a kérdéshez nem mertek vagy a jól megfontolt internacionalizmus nevében nem akartak hozzányúlni, s azt állították, hogy a szocialista táboron belül nem lehetnek, és nincsenek is ellentétek. Végeredményben ugyanez történt a rendszerváltás után, csak most a kozmopolitizmus égisze alatt. Egy biztos, hogy már lassan még pontosabb, de csúnyább szóval: „emberanyag” kérdése is, hogy ki nyugszik bele, ki nem nyugszik bele e képtelen, abnormális helyzetbe. Például Kemal Atatürk, akít én nagyra becsülök, nem fogadta el a trianoni szerződést, és amikor az angol hadihajók a Dardanellákban rá akarták kényszeríteni, akkor Kemal bizony szétlövötte s elzavarta őket. Nem ismerte el Trianont. Mi elfogadtuk. Sőt, mi még azt is megtettük, hogy amikor az úgynevezett Tanácsköztársaság idején Csehországból és Romániából betörték az idegen csapatok, akkor visszavertük Stromfeld Aurél vezetésével az intervenció seregeket, de aztán kapituláltunk. Pedig Stromfeld nem a kommunisták szekértolója volt, hanem híven tábornoki esküjéhez az ország integritását akarta megőrizni, ám az első szóra – egy Vyx nevezetű francia alezredes jegyzékére – feladtuk az állásainkat, beadtuk a derekunkat a francia külpolitikának, a „tigrisnek”, ahogy Clemenceau-t nevezték, és társainak, akiknek nagyon útban voltunk. És később emiatt lettünk, némi olasz kitérő után Németország természetes szövetségese; egyszerűen nem lehetett más-hová lépni, nem tudtuk kivinni, külső piacokon elhelyezni

termékeinket, viszont a kisanant államai éhes ragadozóként vettek körül minket. Gyűlöletük állami szintre emelve a mai napig érvényes. Hiszen két évvel ezelőtt még a magyar Himnusz eléneklése Szlovákiában komoly bünténynek minősült. Tulajdonképpen a népekbe, az emberek reflexeibe beleégetett gyűlölet mindmáig működik. Ha megnézzük a környező országokban egymással vetélkedő pártok választási harcait, kiderül, hogy az úgynevezett magyar kártya – a magyarellenesség – mindig hatásos fegyver.

- Miért van ekkora különbség Trianon megítélésében a mai Magyarországon, hiszen a két békeszerződés közötti időszakban, tehát 1920 és 1947 között, elég egységes volt a magyar nemzet ebben a tekintetben. Tehát a szélsőjobbtól a szélsőbalig szinte mindenki egyetértett a revízióval. Ma pedig óriási különbséget lehet tapasztalni. Ennek szerinted mi az oka?

- Ez nagyon bonyolult kérdés. Azt hiszem, ennek nemzetközi politikai összefüggései vannak, és ezek hatalmas gazdasági nyomás – nem ritkán zsarolás – „eredményeképpen” nyilvánulnak meg. A magyarságot az elmúlt negyven évben morálisan eléggé meggyöngyítették, s ezért fokozottabban megosztható. Alapos agymosás révén – hiszen az ifjúság hamis könyvekből tanult, hamis tanárok tanították s tanítják részben a mai napig a hamis téziseket – „jutott” ilyen mélypontra. Nem futotta tárgyyszerű „értékelésre”, a kollektív bűnösség elvetésére. Indok: a környező államokkal szemben úgymond ne mutakozzunk nacionalistáknak, holott ők, a „szomszédok” bántak vérgőzös, sovén módon a magyarsággal.

Arról nem beszélve: mennyire várható el elegáns nagyvonalúság attól a néptől, amelyet kétharmad részt megcsonkítottak, és mint Szent István Koppányt, négyfelé vágta. Még az erkölcsi önvédelmet sem engedték meg. És itt olyan belső erők és kisebbségi csoportok vertek gazdasági s ebből következően kulturális úton tanyát, amelyek a kisebbség tisztelete ürügyén, a visszaélésig túlhajszolt tolerancia nevében bevezetett „kettős mérce” alkalmazásával tulajdonképpen egyfajta hazaárulásra és nemzetkiárúsításra kényszerítettek mindenféle embereket, közöttük írástudókat is. Nem úgy a Horthy-korszakban, amikor a magyar politika Trianon hamisságát bemutatván deklarálta, hogy nem nyugszik bele a részek elvesztésébe, megpróbálta igazságosan végrehajtani a revíziót. Ezt mutatja például a Teleki-féle térkép is: csak önálló magyar tömböket próbált visszakapcsolni egy nemzet igazságérzetére építve, és ez nem demagógia volt. A rossz trianoni döntés, mint az várható volt, előidézte a II. világháborút, amelynek befejezése

előtt, már Jaltában, eldöntötték a sorsunkat, az orosz fennhatóság alá kerülést. Minket a Nyugat eleve elárult. Ez is elgondolkodtató. El tudom képzelni, hogyha velünk a Nyugat szolidárisabb, gerincesebb, vagy „csak” óvatosabb, akkor nem következik be Szálasiék hat vagy akárcsak négy hónapja. De nem volt belátó. Valószínű, hogy Szálasiival a titkosszolgálat közölte, ha ellenállunk a németeknek, vagy ha megadjuk magunkat, az semmi előnyt, érdemet nem jelent a szövetségesek szemében. A helyzetünkön nem változtat. Gondoljunk a Váriházy-ezred sorsára, amelyik átállt az oroszokhoz. Mit nyomott a latban? Semmit! Más nemigen maradt, mint fohászkodni és a csodafegyverben reménykedni. Mert nem várhattunk semmit Jaltát követően, és ez történelmi tény.

Ilyen előzmények után megrendüléssel éltem meg, hogy már a rendszerváltás után közvetlenül a hivatásos politikusok újra megkötötték ezt a csonkaságunkat tovább szentesítő békét. Ezeket a szerződéseket az ukránokkal és másokkal, tudjuk, kikkel. Nem értem, hogy miért kötelező egy valamikori alapvetően hamis, igazságtalan békét más körülmények között, de ugyanazzal a tartalommal rendre megújítani és megerősíteni, ráadásul önszántunkból – rejtély. A nép nagyon nehezen érti és bocsátja meg ezeket az alkukat, és tulajdonképpen nekem is az a véleményem, hogy mindez politikai és stratégiai baklövés. Mert nem arról van szó, hogy fegyverrel vagy bármivel be kéne vonulni, nincs különösebb értelme, főként, ha tényleg egyesül Európa, bár én nem hiszek az Egyesült Európában. Kivált, ha olyan népek alkotják, amelyek nem őrzik meg az önálló arculatukat, nem vállalják a karakterüket. Nincs szükség arra, hogy úgy menjünk Európába, mint a fűrészporszemleges darált hús a fasírozottba. Nyilvánvaló, ha mi bemelegyünk, annak rangja kell, hogy legyen. Mi voltunk azok, akik a vasfüggőnyt lebontottuk, mi voltunk azok, akik ezt az egész nagy, kikezdhetetlenül magabiztosnak, szilárdnak tetsző orosz birodalmat 1956-ban kikezdtük, alapjaiban megingattuk. 1956-nak óriási szerepe van a világtörténelemben. S ezt a magyarság mind egyharmada cselekedte, mert tulajdonképpen az egész „szomszédosság” hallgatott, mint a puliszka, amely nem robban. És kivívtunk sok minden egyebet is. A németeket kiengedtük, és mégis kucrognunk kell. Az, hogy Európa létezhetett, hogy kialakulhatott magasan fejlett gazdasága, jóléti társadalma – erről mindig eszembe jutnak a svájci jól tejlő tehének –, a magyarságnak is köszönhető. Akkor ott Európában nyugodtan lehetett legeltetni, amikor itt a végeken, hon- és Európavédő harcok zajlottak, fölégetések, szörnyű pusztulások estek meg.

Ránevelték ezt a népet arra, hogy a maradék kincseit becsülni tudja. A nagyapák, apák, ükök, akik ezért a földért harcoltak, a magyarság meghatározó szerepében valóban hittek, és hittek a magyar kultúrában, ezt a magatartást erősítették. Például anyai nagyapám – ő az I. világháborúban a Székely hadosztály tüzérszázadosa volt – hitt ebben, és harcolt ezekért a területekért, vagy az édesapám, aki a II. világháborút lovagkeresztes főhadnagyként harcolta végig. Ha felütünk egy történelemtörténetet, akkor belátható, Erdély nélkül nincs teljes magyar történelem, de a Felvidékről és a Délvidékről is beszélhetek. Erdély kicsit Magyarország kincseskamrája is volt, és mert ott él a legnagyobb számú magyarság, azt jelenti, hogy Erdély elcsatolása felmérhetetlen veszteség.

Arról is szót kell ejteni, hogy egészen más, ha nagy népeket vágnak kettőbe, bár az is szörnyű tragédia, de amit kettévágnak, annak több az esélye, hogy hamarabb összenőhet, mint az, amit több részre darabolnak. És arról sem gondolkozott senki, hogy például a csonkolás mellett elvették a tengeri kikötőket is, a kijáratot, így lehetetlenné vált, hogy bekapcsolódhassunk az európai nagykereskedelembé, a különböző szellemi áramlatokba. Tehát az izolációnk totális volt. Erdélyre visszatérve még, azt szeretném mondani, hogy a történelem folyamán – akkor is, mikor három részre szakították az országot – Erdély volt, amely Magyarországot megőrizte. Az apák, nagyapák elmennek, nem tudják már átadni érvényesen azokat az igazságokat, amelyeket a saját bőrükön tapasztaltak.

Közben végbement egy agymosási folyamat. Ez azért hatékony, mert tulajdonképpen a médiumok számottevő része idegen érdekeltségű körök kezében van. Számukra már a hazafogalom elavultnak tűnik, mindent, ami nemzeti, megbélyegeznek, patetikusnak vagy korszerűtlennek neveznek. Jellemző, hogy ez még a sportban is olykor tetten érhető. Ilyen a történelmünk. Hányszor megesett már, hogy Magyarországon az arra rendelt ünnepi alkalmakkor még a Himnusz eléneklése is forradalmi tettnek tűnt. Vagy amikor, például Rákosiék alatt, március 15-én kitették a kis piros-fehér-zöld kokárdát, azt már rendszer elleni felforgatásnak tekintették. Kádárék alatt pedig kardlapoztak érte. Tehát ilyen, abnormálisan végletes történelmi helyzetben élünk, és akinek nem volt olyan családja, amely segítette volna a tisztánlátásban, vagy nem volt olyan erős az igazságérzete, amely a tények mögöttit leképezte, és intuitíve megérezte, hogy hol van a hazugság, azt bizony félrevezették.

Trianon, amely még mindig kibeszéletlen, itt lebeg felettünk, a mostani ifjúság nemigen érti, de ez az ifjúság

nem érti már 56-ot sem, mert szüleit megfélemlítették, hallgatásra kényszerítették, hiszen olyan emberek kezében volt a hatalom, akik totálisan kiszolgálták azt a fajta nagyhatalmi politikát, amit a szovjet birodalom művelt Kelet-Európa „bevonásával” a világban. Mert ugye, oda soroltak minket, hiába voltunk, vagyunk Európa közepén, itt az internacionalizmus ürügyén a szuperhatalmi ábrándokat dédelgető birodalom bizony saját nacionalista pecsenyéjét sütögette. Trianonnak köszönhető részben az arányeltolódás, de a Nyugat politikai rövidlátása, történelmi felelőtlensége is hozzájárult ahhoz, hogy Magyarországon, mint már fentebb említettem, ha négy-öt hónapra is, Szálasiék hatalomra juthattak.

Az az időszak azóta is örök mementója maradt nemzetemnek, alkalom az önkorbácsolásra, miközben a sajtó elrendelte a figyelmet arról a kommunista rezsimről, amelyik négy évtizeden át uralkodott úgy, hogy az ÁVO segítségével történelmi osztályokat vert szét, irtott ki, száműzött, telepített ki, vagy végzett ki. Ez a baloldali fasizmus soha nem vált figyelmeztető mementóvá, ezt tudomásul vesszük, és még mindig a fehérterror árnyát vetítik elénk, és megvetés tárgyát képezi az, aki ki meri mondani, hogy *Haza*. Valakik, idegen szívű emberek megszámozták például azt is, hogy a Magyar rádióban hányszor hangzik el a magyar szó. Borírt és szánalmas. Ezt csak Európának ebben a zugában lehet elkövetni, ahol ekkora fokú a megfélemlítettség, az identitászavar. Ez a nép nagyon-nagyon nehezen emeli fel a fejét, ám amikor felemelné, abban a pillanatban rátaposnak. A magyarság Árpád atyánk „jóvoltából” hiába van ilyen koncentrált helyen, volt meghatározó pozícióban, hiába van itt több mint 1100 éve maradandóan, karakteresen nyomot hagyva, nagy kultúrával, ezt a kultúrát elorozzák, eltagadják, és mintegy idegen jövevényeknek tekintenek minket a saját hazánkban a jobbára ténylegesen idegenek. Ugyanők váltig is provokatívan állítják, hogy ami itt Magyarországon kultúra van, abból kivonnák, amit ők teremtettek, akkor nem maradna más, mint a füttyülő barack és a bő gatya. Ez mind vérlázító, hamis és gátlástalanul erkölcsstelen. Minden nép – kivált, ha kis lélekszámú – foggal-körömmel ragaszkodik az eredményeihez, a kultúrájához, ápolja nyelvét, őrzi szellemi identitását, csak mi nem. Sikerült Európában egy bűnbakot, egy bűnös népet találni, amelyik lelkileg és gazdaságilag is be van betonozva. Az első nagy térdre kényszerítésünk Trianon, mert a mohácsi vész hozzá képest sétagalopp volt.

Hogyan lehet egy népet ekként bűnbaknak megtenni, ami valóban példátlan a világtörténelemben? Csak úgy, ha földadja, mert olyan nyomás alatt tartják, hogy földadja az

önvédelemhez való jogát és képességét. Velünk valahogy ez történt. S amint megtörtént, attól a perctől kezdve számíthatjuk igazi legyőzetésünket, s annak állandósítását, az újra restaurált Trianonokkal.

Kivéve azt a két évtizedet, amikor Bethlen gróf miniszterelnökségével, Horthy kormányzó valóban európai szintű kormányzása alatt a magyarság csak kihúzta magát, kezdett magára találni, gazdaságilag is, és végre esélyünk nyílt az európai élvonalhoz felzárkózni, sőt némely területen nagyon is ott voltunk. És akkor jött a II. világháború, melynek végkifejleteként újra restaurálódott Trianon s vele a nemzeti bűnösségünk, a bűnös nép fogalma, és hagytuk, hogy az önvédelem minden lehetőségét elvegyék tőlünk.

Ezért érett be a kommunizmusnak az a gyümölcse, az a mérges, kártékony gyümölcse, hogy például félrenevelhették – és ezáltal önérdelkeivel szembeállították – a fiatal nemzedéket. Bár az első generációt még nem sikerült megtéveszteni, mert még fiatal gyerekként csinálták 56-ot, még nem tudták kiölni belőlük, még hatott az a szellemiség, amelyik az egészséges öntudatot s az életösztönt erősítette. A forradalom leverését iszonyú megtorlás követte. A bosszúállókhoz képest Haynau kegyes nővér volt.

Féltek az ifjúságtól, hát célul tűzték ki, hogy átnevelik. Egy olyan oktatáspolitikát dolgoztak ki, hajtottak végre részben renegát magyar emberekkel, tanárokkal, akik jó pénzért kaphatók voltak erre. S az ő erkölcstelen „munkásságuk” révén intézményesítették a múlt kitörlését, illetve meghamisítását, és attól a perctől kezdve valóban elvesztettünk valami alapvetően lényegeset, hiánya mindmáig kiheverhetetlen. Pótlása, már ha ez lehetséges, évtizedekig eltarthat majd.

– *A magyarság bűnös nemzetként való megítéléséhez mennyiben járult hozzá a Trianon-szindróma? Vagyis Trianon befolyásolta-e a magyarságról kialakult vélekedéseket?*

– Tulajdonképpen a magyarság bűnösségét önös érdekből találták ki – és itt beszélhetünk a Beneš-féle politikáról, ez már a II. világháború utáni időszak –, de ez visszamenőleg érvényes Trianonig, hogy a magyarság Kárpát-medencei legitím jelenlétét kétségbe vonhassák. A Beneš-féle dekrétumok bűnös népként, nemzetként határozzák meg a magyarokat, ezt szögezi le ez a dekrétum. Masaryk Károlyi Mihály politikai dilettantizmusát, becsvágyát és ostobaságait ebből a szempontból is kihasználta. Valóban fátumunk, hogy a magyarság mindig, akarva-akaratlanul gyöngye vezetőket választ magának, vagy választatnak vele. Vezetői zömükben kreatúrák, soha semmiért nem mernek kiállni, nem vállalnak felelősséget, tragikus, hogy ez a kö-

zepszer – lásd mai parlament – mindent elborítva uralkodik. Az akarnok Károlyi Mihály és „bandája” végül is a magyarsághoz kötődő gyökereket nem vállaló csoportnak – Kun Béla és társainak – dobta oda az ország gyeplőjét. És ezzel iszonyatos károkat okozott, mert a trianoni ítéletbe ez a kommunista lázadás, nemzetellenes virscaft is belezajtszott. A Nyugatnak rögvest az volt az álláspontja, hogy ja, kérem, Magyarországon kommunizmus, tanácsköztársaság van, ezért úgy kell meghúzni a határokat, hogy ennek a kártékony ideológiának még az írmagját is kiirtsuk. Tehát akkor volt itt kommunizmus, amikor nem kellett volna. Ez történt az II. világháború után is, amikor 1948-tól kommunista diktatúra született meg orosz segédlettel. De még visszatérve az első bűntényhez, nem árt emlékeztetni, hogy Szamuely a keretlegényeivel, a Lenin-fiúkkal végigment a Dunántúlon és iszonyatos vérengzéseket követett el. Ha betértek egy faluba, rutinszerűen, bírósági ítélet nélkül, a bírót, a papot és az orvost vagy a tanítót azonnal fellógatták. Viszont Rákosiék sokkal nagyobb játsz-mába kezdtek. Ők már az úgynevezett történelmi, azaz a nemzetfenntartó középosztályt és az egyházat akarták likvidálni. Sajnos, elég alapos munkát végeztek. De itt nem álltak meg. A parasztságnak a dolgozabbik, tehetősebb részét is kiirtották. Ez alapozta meg aztán, hogy hamis igazságtétel vagy egyenlődsdi nevében három-négy elemivel rendelkező „népi kádereket” alkalmazzanak a legfelsőbb vezetésben, akik úgy táncolnak, ahogy a mozgatók fütyülnek. Ezzel a „személyzeti politikával” fosztották meg a nemzetet rátermett, karizmatikus vezetőitől. Ráadásul a kommunisták a kimeríthetetlen orosz nyersanyagforrásra építettek, ami azt jelenti, hogy kiszolgáltatták az országot, mert az olajcsapot és minden más, létezésünket meghatározó dolgot Moszkvában kezeltek, és csak annyit kellett mondaniuk: ha nem paríroztok, elzárom. És akkor összeomlik a gazdaság.

– *Érdemes egyáltalán Trianont emlegetni, amikor ennyire súlyos helyzetben van ma a nemzet mentális állapota?*

– Mindenképpen érdemes, mert azért van reménység. Úgy kell ezt felfogni, hogy ha minden kudarcba úgy nyugodnánk bele, hogy azok feloldhatatlanok, akkor már rég kipusztult volna a magyarság, hisz óriási csapásokat kellett elviselnie. Azért a lelke mélyén jóval állóképesebb a magyar. Itt arról van szó, hogy jelen történelmi helyzetben az írástudók egy jelentős része nem azonosul alapvető bajainkkal, hátat fordít azoknak, elhagyta, ne szépítsük, elárulta a népet. Ezek a csoportok tulajdonképpen azt az ideológiát vallják magukénak, amit mostanában egy gumifogalom definíciójaként globalizációnak neveznek,

amely mögött egy nagy, nemzetek feletti, kozmopolita gazdasági érdekérvényesítő erő található, tehát „kimentek a tankok, bejöttek a bankok”, s be kell látnunk, hogy ez így van. Ám ahogy a testnek megvan a maga „abnormális” túlélési reménye, amikor egy halottnak még nő a körme és a szakálla, a léleknek is megvannak ezek a nagy csírázásai, ezeket a csírákat éltetni kell megmaradásunk érdekében. Trianont nem lehet megkerülni, muszáj felmutatni a világnak, mert Trianon a világ bűne, mint ahogy Potsdam is, amely Trianon rehabilitációja. És azóta is, az elmúlt nyolcvan év alatt mennyi új-régi Trianont értünk meg, csak a forma, illetve a helyszín más. Ezért kell a magyar ifjúságban, az emberekben – már a reális helyzetfelismerés okán is – ezt mint okot és okozatot tudatosítani. Szembesüljenek a következményekkel, lám, mit jelent, hogy elmaradt a gazdasági, erkölcsi jóvátétel, amelyet megérdemelt volna ez a nép történelmi teljesítményei alapján.

– *A társadalomnak az egyik része azt mondja, hogy Trianon gyakorlatilag a szélsőségeseknek a privilégiuma, ugyanakkor a másik oldalon hallottam nemrégén egy előadás bevezetőjében azt, hogy vissza az egész Nagy-Magyarországot. Hol van itt az igazság?*

– Elsősorban ott, hogy a magyarságnak Trianon kérdésében egyértelműen igaza van. Az elmúlt ötven évben ezt az igazságot hatékonyan nem képviselte senki. A türelem elfogy, kilátástalannak tűnik, mert nem mozdít elő semmit. Sőt. Ekkor kerül előtérbe a radikalizmus. Jogos követeléshez radikálisan ragaszkodni még nem szélsőségesség. Az afféle minősítés tipikusan kommunista módszer. Nyilvánvaló, hogy a teljes Nagy-Magyarországot nem tudnánk visszahozni. Nem is hiszem, hogy erről lenne szó.

Viszont arról, hogy az elszakított területeken élő tömbjeink autonómiát kapjanak – mint ahogy más normális európai államokban ez megvan –, azt kötelező érvényűnek hiszem. A lényeg, gazdaságilag legyen átjárás, tehát szellemi, gazdasági, anyanyelvi köldökszínór létezhesen, ha ez megvalósul, akkor már majdnem mindegy, hogy most van ott egy piros országhatárvonal, vagy nincs. Ez reális célkitűzés lenne, és a nagy európai gondolatba pontosan bele is illik. Csak a kisantant maradványain nosztalgizáló politikusok ezt – bár látszólag engedményeket tesznek – valójában nem akarják. Félek. Románia például úgy is bemehet az unióba, hogy nemzetiségi politikáján tartalmilag nem változtat. Hol a magyar külügy? Folytatja a szokásos baloldali honáruló magatartását, amelyre a proletár nemzetköziség nevelte.

Természetesen, az igazságérzetek különböző módon artikulálódnak, a radikalizmusuk nyilván más, néhol tetten

érhető az elvakultság is, a politikailag irreális célkitűzésekben, a nemzet tartalékait, illetve hadrafoghatóságát meghaladó elképzelésekben. Pedig az anyaországnak azokat a feladatokat kéne ellátnia, amelyeket a wilsoni elvek megtagadásával a Nyugat nem teljesített, mert a Nyugat úgy Trianonban, mint azóta sem, nem vállalt garanciákat a szórvány magyarságért, illetve a nagy tömbbe átkerült magyarság jogaiért. A Nyugatnak ez is iszonyatos bűne. És ezért kell Trianont és a többszörös Trianont hangsúlyoznunk, hogy a Nyugat a mostani integrációban észrevegye már, tartozik nekünk, ébredjen rá a tragikus mulasztásra. Persze, ezt elvárni romantikus elképzelés, mert nagyon kemény gazdasági érdekek motiválják napjainkban is a folyamatokat. És az a fajta felelőtlenség is Trianonhoz tartozik, hogy például a Horn-kormányzat képes volt idegen kezekbe átjárszani, bagóért elvesztegetni az energiaipart, hogy a kockázat minimuma nélkül jöhettek ide mamutvállalkozók, mert államilag garantálták nekik a hasznot. Szóval egy olyan fejtetőre állított világban élünk, hogy az ember széttárja a kezét, és azt mondja: ilyen nem létezik. Hogy egy nép vezetői és maga a nép is most már annyira elbutított, hogy a saját érdekeit nem képes felismerni, nemhogy megvédeni.

Jártam Olaszországban is, mint tudjuk az olasz konyha világhírű, akár a magyar. A turistaparadicsom Velencében egyetlen McDonald'sot láttam az olasz kocsmák mellett szerényen meghúzódni. Elvult, megtűrték, kész. Nem engedték túltengeni saját hagyományaik rovására. Az olaszoknál nemcsak nyelvében él a nemzet, hanem az ízében is. No és nálunk? A nagyanyáink ízeit én még érzem, és őrzöm, de a mai gyerekek zöme már az országot nyomasztóan behálózó McDonald's-ba akar menni a vasárnapi ebéd helyett. Döbbenetes, hogy az étvágyrendünkre is rányomja valami idegen akarat a bélyegét. Itt hatalmas apparátussal építkezik, terjeszkedik az amerikai gyorséttermi hálózat, nem hittem volna, hogy falun is gyökeret ver. És kivesznek, kikopnak a magyar konyha nyálcsordító ízei, pedig Prousttól is tudjuk, hogy egy teasütemény zamata visszaidézhetheti a gyermekkort. Nálunk már nem lesznek ilyen ízek, félek, még két nemzedék, és nem lesznek. Az új generációk beülnek sültkrumplizni, és az a magyar ősi ízkultúra, amely egy kicsit a honvágyat, a hovatartozást, az anyaföldet idézi, számukra már megszűnik. Lám, az olaszok átörökítik, megőrzik, ápolják. Nálunk viszont globalizálódik a gyerekkor is.

– *Olyan kérdéseket érintettél, amelyek Trianon mai következményeire utalnak. Pontosán ebbe az irányba akartam terelni a beszélgetésünket.*

- Ugye, azt mondtam, nyolcvan év alatt többszöri Trianon történt velünk. Most is van megint egy. A két háború közötti idő jelentett csak cezúrát ebben a folyamatban, amikor is megpróbált ez a nép egy kicsit feltápászkodni. Nyilvánvaló, hogy a II. világháború ezért tört ki, mert elsősorban létsorvasztóan igaztalan békéket kötöttek. És miután a nagyhatalmak akkor nyers érdekképviselési alapon, kényelmesen megosztoznak Európának ezen a részén, meg a világon, várható volt a világ újrafelosztása, a revízió. Tehát, gyakorlatilag az a béke magában hordozta a II. világháború kirobbanását. Meg is történt, hogy egy más, irgalmatlanabb békediktátummal érjen véget. Magyarország ki akart maradni ebből a háborúból. Gyakorlatilag, amit mi „visszaszereztünk”, azt békés úton, érvényes nagyhatalmi döntések alapján szereztük vissza. A bécsi döntésekre gondolok, például. És azokat Európa is elfogadta. Aztán győztek a Szövetségesek, és mindent visszavettek, még durvábban. Nekem ez az egész folyamat ilyen értelemben összefüggő egész, egészen a legújabb megkötött alapszerződéséig, amelyeket én politikai öngyilkosságnak minősíték. A hivatalosság szintjére emelt önsorsrontásnak, önlehetetlenítésnek.

- *Beszélgjünk egy kicsit a felelősségről! Visszatérve most a konkrét eseményhez, a trianoni békediktátumhoz. Vajon történelmi szükségszerűség volt Trianonnak a bekövetkezése, mintha Magyarországot megbüntetni akarták volna az előző bűneiért? Valami ilyesmit lehet látni? És ebben mennyire van felelőssége Magyarországnak szerinted?*

- Már beszéltünk a háborúvesztést követően hatalomra került politikusok felelősségéről, hogy ne mondjam, hazaárulásáról. Itt Károlyi Mihály, majd Kun Béla és tettestársairól van szó.

- *Károlyi Mihályt miért értékeli annyira pozitívan ma is?*

- Visszakérdezek: a Tanácsköztársaság miért volt sokáig nemzeti ünnepünk?

- *Pedig a rendszerváltozás óta eltelt tíz esztendő!*

- Károlyi Mihályt ebben az elmúlt tíz évben csak az utóvéd kommunista ideológusok és a hozzájuk csapódó más érdekkörök védik meg. Most már a történelemben feketén-fehéren kiderült az a negatív szerep, amelyet önként eljátszott, és amelyiket eljátszattak, mint bús balekkel vele. A történelemkönyvek és a történelemtudomány nem képesek a kívánatos ritmusban kiigazítani az elmúlt negyven év torzításait. Arról nem beszélve, hogy fontos pozíciókban - felelőtlenség, árulás - meghagyták a régi dogmatikusokat, elszánt kommunistákat, az előző rezsimek vezetőit, hálózati embereit, haszonélvezőit, akik fékezik a nemzeti kibontakozást.

A végrehajtó hatalomban is még mindig jelen vannak, sőt most aztán teljes „erőbedobással”, a nagy akciórádiusszal bírósági figurák, akik „nosztalgiából”, jól megfontolt érdekből rendre visszahúznak. Akinek a Kádár és Rákosi még mindig nagy történelmi személyiség. Ezért értékelődik föl többek között Károlyi, és már rég nem Károlyiról van szó, hanem egy érdekelvről. Mert virul itt egy csoport, mint annak idején Lukács György, vagy Jászi Oszkárék, amelynek tagjai a magyarság valós érdekei ellen harcolnak. Ezeknek minden jó, ami a nemzetállam szétverése érdekében ideológiailag felhasználható. Tehát nyilvánvaló, hogy olyan embereket, mint a gyalázatos szerepet vállaló Károlyi, vagy akár kormánya hadügyminisztere, Linder Béla, aki azt mondta, hogy „nem akarok többé katonát látni”, és ezzel az országot védtelenné tette, ahogy ma is egy kommunista hadügyért pidesztálra emelnek. A Jászai Oszkár-félék pedig szellemileg előkészítették a Monarchia feldarabolását, felkínálták, hogy mindenki harapjon belőle. Elmondható, hogy gyakorlatilag a Tanácsköztársaság külföldről sugallt, tudatos széttépesi akció volt, mert a magyarság Kárpát-medencei szerepe, a gazdasági és kulturális, egyszóval történelmi léte útban volt egyfajta terjeszkedésnek. Most „érett be” megint a Trianon utáni Magyarország a kozmopolita nagytőke számára. S ezt az önpusztító folyamatot a magyar értelmiség egy része kiszolgálja.

A délvilági háborúk bebizonyították, hogy Magyarország csak bázisnak, depónak jó. Magyar vállalkozó nemigen vehetett részt az újjáépítésben. Mint ahogy Irakban sem. Még koncot sem kaptunk, csak a szégyen a miénk. A módszer ősrégi: szíts ellentéteket, szállíts fegyvereket, engedd, hogy szétlőjék egymást a felek, aztán lehet bejönni a nagytőkével, és újjáépíteni. Ez a biznisz! Aki Magyarországot birtokolja, az uralja a Balkánt, amely hatalmas piac. És nem válogatós. Hogy ne legyen az, szét kell verni az ősi értékrendet. És akkor minden, ami szemét, ami ócska, mármint ott, Amerikában, átkerül Európának ebbe a felébe. Ide lehet jönni olcsón, lehet földet vásárolni bagóért, mesterségesen leszorított áron, lehet hatalmas értékeket megtakarítani, tőkét kivinni, lezüllesztetni, az ipari gyárat bezárni, a konkurenciát fölszámolni, az anyaföldet kihúzni a talpunk alól.

Úgy látom, Magyarországnak másodrendű létezését, vegetálást, azaz cselédszerepet szántak, még akkor is, ha vannak elterelő, illúziókeltő motivációk. Ám az Unió csak revolverezik minket, annak ellenére, hogy szétverték az országot Trianonban, Podsdamban, utána odalökték az oroszoknak. Most meg, miután kirabolták a nagytőkéseket, benyújtják a számlát, hogy miért tartunk még mindig itt a

fejlődésben. Hát ennél arcátlanabb dolgot nemigen ismernek. De ennél ocsúdtatóbbat sem. Be kell látni, Európa fejlettebb része és a világ lelkiismeretlen. Egy dologban lelkiismeretes, amikor a saját, komisz, kegyetlen értékeit kell érvényesítenie. És miután az „emberanyag” Magyarországon a lehető legrosszabb erkölcsi állapotban van, mindig megtalálják azokat, akik hajlandóak ezt a hazát kiárúsítani. Nálunk mindig találnak olyan érdekköröket, amelyek zsoldért készek a honárulásra. És ehhez mindig kitalálnak megfelelő, hamis ideológiákat is, no meg az ezt meghirdető írástudókat. Az iráni, az iraki példa azért elgondolkodtató. Miért, hogy a betolakodók mellett elsősorban a kollaboránsokat írtják? Ez az önvédelmük hosszú távon. Nem engedik az árulást berendezkedni.

– Térjünk rá kicsit a családi dolgaidra. Tehát, amikor 1918 novemberében, a fegyverszünet után elindultak ezek a folyamatok, amellyel kész helyzet elé állították az országot, akkor a szüleid, nagyszüleid hol éltek?

– Az apai ág a Felvidéken, édesapám 1916-ban született Nagyszombaton. Onnan menekülni kényszerültek. Az anyai ág Erdélyből való, édesanyám Székelykeresztúron született 1918-ban, amikor a Székely Hadosztály – nagypapám ott tüzérszázadosként szolgált – heves harcokat vívott a románok ellen. Mint ahogy az anyai, úgy az apai vonalon is többnyire katonákból állt. De erről már beszéltünk. Én és a testvéreim, Gábor és Pálma végül egy olyan érdekes kereszteződés gyümölcsei vagyunk, hogy költőien fejezem ki magam, amelyben a trianoni elszakított területek testileg, szellemileg újraegyesültek. Ami rajtunk túl realitás, az a máig érvényes komisz béke. És amelynek a revíziójáért annyi mindent vállaltak családunk tagjai, hölgyek, urak, egyaránt. Például édesapám érettségi után két évig „tevékenykedett” a Rongyos Gárdában. Aztán került a Ludovikára. Bizony később, ha ezt megtudják a kommunisták, már ezért is fölakasztották volna. Ráadásul Ludovika Akadémiát végzett, hivatásos főhadnagy volt. A Pripjaty-mocsarakbeli helytállásért lovagkeresztel tüntették ki, majd veszített háború végén, 1945 áprilisában még belépett a Szent László hadosztályba, hogy tovább folytassa a bolsevizmus elleni harcot. Nagyon elszánt volt.

– És ezt el lehetett hallgatni?

– Mondjuk úgy, hogy némi szerencsével, főként a Rákosi-féle éberség idején, hogy nem derült ki minden. Csak majdnem minden. Volt, akit elcsíptek, feladtak, volt, akit nem. Apám Rongyos Gárda-beli szereplésére nem derült fény. Viszont egész II. világháborús múltjára igen. Le is verték rajtunk alaposan. A Rongyos Gárda titkos szervezet volt. Tagjait – tudomásom szerint – a Hajógyári-szigeten

képezték ki, tulajdonképpen gerillaharcra, szabotázsakciókra. Kárpátalján, a Felvidéken vetették őket be. A magyar állam nem vállalhatott értük felelősséget, hivatalosan nem is léteztek. Ruhájukból még a szabósági jelzéseket is kivágták, mindent eltávolítottak, ami a magyarságukra utalt volna. Ha elfogták őket, magukra maradtak. De ezzel számolt minden fiatal, aki a „nem, nem soha” szellemében önként jelentkezett. Még így is érezhette, hogy egy nagy nemzeti összefogás része, nagyszerű önvédelmi harc szereplője. A felszerelés hiányos volt, de nem az elszántság. A trianoni békeszerződés kegyetlen törvénye volt, hogy Magyarországnak nem engedélyezték ütőképes hadsereg fenntartását. Tisztességes tüzérsége, légierije nem lehetett. A legminimálisabb létszámot tarthatta fenn. A Népszövetség szigorúan ellenőrizte. Fegyverkezésre, fejlesztésre titokban volt mód. Teljes nemzeti összefogással. Ug-rásra készen figyelte minden lépésünket a kisantant, amely végül is összehangolta külpolitikáját, körbekerítettek totálisan.

Ki kellett törni, de merre? Először megpróbált a magyar külpolitika az olaszok felé nyitni, de végül is az igazi súlynak a németek bizonyultak. A németek „csak” magukkal rántottak minket, de valójában az európai nagypolitika önző ostobasága hajsolt bele minket a háborúba, izoláló magatartásuk arra az oldalra kényszerített, ahová kerülünk. Másfelé nemigen nyithattunk, termékeinket nem adhattuk el. Egyetlen tengeri kikötőnkől megfosztva, ugyan mit tehattunk volna, ha életben akartunk maradni? A Nyugat bűnét e tárgykörben Eden, volt angol külügyminiszter (a későbbi miniszterelnök) emlékirataiban el is ismeri. Tehát a győző megdicsőül, és mindig a vesztes a vétke? Tarthatatlan, hamis tézis ez, hiszen a Nyugat dicstelen módon koncnak odadobta Sztálinnak Lengyelországot, Csehszlovákiát, amelynek védelmében üzent hadat. De egyáltalán, a térség kiszolgáltatása a bolsevizmusnak, majd e galád tettet – egyezkedést – követően Churchill fultoni beszéde arról, hogy mégiscsak a Szovjetunió a nagy ellenség, hogyan egyeztethető ez össze az általuk is kivéreztetett népek sorsával?

Hogy mert harcra buzdítani ezek után a Nyugat? Legitimizált nagy erkölcstelenség malomkövei közt őrlődik a kis magyarság, amelyet ráadásul tíz éve, hogy megszálltak, előzönlöttek – a folyamat most is tart – az idegen szívű tőkés csoportok, amelyek gazdaságilag kényeztetett helyzetben gátlástalanul vallhatják, ahol a hasznuk, ott a hazájuk elvét. Most éppen itt van! Cselédek a médiában hangadóvá lettek, akik a pénzközpontú liberalizmust, a népre nézve kártékony szabadságot propagálják és kiszolgálják. Éber

figyelnek, hogy csírájában megfojthassák, ellehetetlenítsék a nemzet azon kísérleteit, amelyek az önvédelmet szolgálják, erőt adón jelképezik. Bár Trianon nagy trauma volt, de bebizonyosodott, hogy ha olyan államférfiak állnak elő, akik hisznek saját népükben és az igazukban, fel lehet támadni. Viszont az is tény, amint fölemelte a fejét, kicsit megerősödött volna ez a nép, rögvest újra lecsapták, és megint kapott egy Trianont.

Ezért térünk vissza ahhoz, amit mondtam, hogy Trianon a szívünkig ér, és Trianon ideér akkor is, amikor a Tiszáccinnal megmérgezik, az is Trianon, amikor a Romániában megáradt folyókat ráengedik a magyar alföldre, és tönkreteszik a szántóföldi kultúrát. Napjainkban a formák mások az Európai Unióban, szép a beszéd, frakkosak az urak, és fehér kesztyűsek, de a tulajdonképpeni lét szintjén Trianon szelleme a palackba vissza soha nem záródott, úgy is, mint az igazságtalanság mementós szelleme. A magyarság rehabilitációjával adós Európa. Egyet tudok, hogy a magyar értelmiségnek vállalnia kellene ennek behajtását. Még így is késésben vagyunk, mint mindig. Keserűen jegyzem meg, félek, ha az értelmiség hamis, ám hangadó része váratlanul meg is igazulna, tudatosulna benne történelmi feladata, akkor is kétnemzedéknyi idő szükséges ahhoz, hogy a magyarság visszataláljon érvényes önmagához. De lesz-e még addigra Magyarország?

- *Trianon szelleme végigkísért téged?*

- Igen, eszmélésem óta mindmáig. Pestszentlőrincen jártam gimnáziumba, az általános iskolát Pestszentimrén végeztem, ahol születtem, mindez alapvereség. Trianon szelleme mindkét helyen, aztán még később „magasabb” fórumokon is, ott kísértett. Mint említettem, katonacsaládból származom, abból az osztályból, amelyiket bűnbaknak tettek meg, mivelhogy szemben álltak szóval és cselekedettel annak a törekvésnek, amelynek kezdetét 1919-ben Kun Béla és Szamuely neve fémjelzett. Én osztályidegennek voltam elkönnyelve, mivel nem voltam se paraszt, se munkás, se nagykereskedő. Engem az óvodába is baráti protekcióval sikerült benyomni. Egy diszkriminációval sújtott családba születtem bele. Hárman vagyunk testvérek, az apánk alig tudott eltartani minket. Anyámnak is, aki a honvéd ezredes lánya volt, kétkezi munkát kellett végeznie. A Lampart Művekben a hatalmas döngölő gépek melletti helyre osztották be. A füléből csorgott a vér, mert megpattant egy ér – halláskárosodása innen datálódik –, akkor közölte a párttitkár, hogy csak dögöljön meg az a rohadt népnyúzó. Az általános iskolát jeles eredménnyel zártam. Erdésztechnikumba szerettem volna menni, vagy mezőgazdászni, de az iskola igazgatója,

meg az osztályfőnököm közölte – behívták apámat –, ne is álmodjon, hogy a fia ilyen „pedigrével” odakerülhet. Így maradt a Steinmetz Miklós Gimnázium, amely sejtetően nem Budapest legelitebb gimnáziuma volt. Engem ide sem akartak jeles bizonyítványom ellenére felvenni. Az akkori igazgató, Újvári tanár úr, aki mint kiderült, apám francia-tanára volt a háború előtt, felfigyelt a nevemre, és így valahogy bekerülhettem ebbe az iskolába.

- *Mikor jelent meg az első köteted?*

- Kicsit később, 26 éves koromban. 1972-ben. Némi irodalmi köntösbe öltöztetett politikai hercehurca előzte meg a kiadást. Nagy László, Kormos István kiállása nélkül nem sikerült volna, ők megértették, mit mondok és hogyan. Az ún. szocialista kritika nem. A Latinovitscsal, Huszárikkal és másokkal keletkező barátságom sorsi kiválasztódás útján szinte magától született. Ezek az egymásra találások nem az ún. társasági bemutatkozások keretében zajlottak le. Egy ilyen iszonyatos történelmi szennyhullámmal elárasztott országban valahogy úgy éreztem, sikerült megőriznem a hitemet, hiszek az emberi tisztaságban, hiszem, hogy vannak emberek, akiket nem sikerült megrontani. Kevesen vannak, de vannak. És a tisztaság nem naivitást vagy ostobaságot jelent. Inkább hatalmas erőt, energiát jelent. És ha valaki ezzel a tisztasággal jól gazdálkodik, akkor meg tudja őrizni önmagát, és meg tud váltani másokat is. Hitelesíteni képes megtartó gondolatokat, szavakat, sorsokat.

- *Az írói munkásságodban hogyan jelenik meg Trianon?*

- Nyilvánvalóan megjelenik, de remélem, direktben soha. Gondold el, én 46-ban születtem, először kilencévesen írtam, önfeledten a nyárról. Természetesen felnőttébb fejjel már tudtam, nem lehet kikerülni – ahogy ma sem – Trianont. A megrontatlan igazságérzetem horkant fel, amikor szembesültem a nagy nemzetközi támadásokkal, a magyarság kollektív bűnössé minősítésével. Mint ahogy egyedülálló az is, ahogyan az itteni értelmiség egy része viselkedik; följelenti saját országát, koncepciók pereket idéz elő, vádbeszédeit itthon megírja, kiküldi, ott angolra vagy németre fordítják, és „mértékadó” véleményként kerülnek vissza.

- *Te úgy tartod, hogy mai a magyar társadalom megosztottságához Trianon is hozzájárul?*

- Szerintem igen. De ha ezt a megosztottságot elemezzük, az az érzésem, hogy van egy egységes törzs, ez szerintem minimum nyolcmillió embert feltételez. Az 56-os forradalom és szabadságharc sem polgárháború volt, mint ahogy sokan szeretnék beállítani, hanem csupán néhány tucat kiszolgáló ávos vagy későbbi karhatalmista gyáva,

alattomos fellépése vele szemben az oroszok mellett, amely nem jelenti a magyar nép másik felét. Viszont elismerem, ezt a népet az elmúlt évtizedekben sikerült elbutítani, életösztoe reflexeit megbénítani. Önként járult hozzá saját likvidálásához, pontosabban: rabszolgaságunk kialakításához. Naponta tapasztalhatjuk ezt. Közelebről a tájékozatlanságot, a közönyt, az amnéziát. Sokan azt gondolják: Trianon, á, hagyjuk, régen volt. Pedig utóhatását tekintve ma is elkerülhetetlen a kérdés.

- *Úgy tűnik, mintha a magyar társadalomban a közembert nem foglalkoztatná Trianon.*

- Először is az ifjúság zömének sem politikai, sem történelmi szinten nincsen világos képe, és ez nagy baj, mit baj, bűn! Tudjuk, kinek a bűne. Feltáró, a történelmi igazságra törő írásos elemzések vagy akár filmek Trianonról nemigen kerülnek képernyőre. Amelyek mégis születnek, betiltás a sorsuk. A közember fáradtan hazamegy, benyomja a tévét, és kapja az amerikai katasztrófafilmeket, a gyerekek pedig a sok életidegen hablatyot. És amikor akadna végre valami lényegi műsor, azt vagy éjszaka, vagy kora hajnalban sugározzák, amikor az emberek még alszanak. Érdekes, hogy a félretájékoztató műsorokat mindig megismétlik, kétszer, azokra van pénz. Az is feltűnően érdekes, mintha a magyar művészeteknek nemzeti ága, mondanivalója nem is volna.

A világ felé csak ez a koncepció, a félretájékoztató koncepciója működik, mint a kommunizmus alatt. A demokrácia valójában Patyomkin ügyé van szervezve, ám úgy működik, mintha igaz lenne, és a Nyugat ezt hallgatólagosan tudomásul veszi. Érdeke, hogy el nem évülő bűneit elkendőzze. Vagyis ezt a fajta hamisságot, megrontást támogatja. Minden becsületes mélyből kiáltás neki is kellemetlen, mert az őt szembesülésre kényszerítené. Tudom, a hála nem politikai kategória, de azt nem vártuk volna, hogy így kirabolják az országot. Modortalantul, pofátlanul, pedig ez a nemzet csinálta 56-ot, bontotta le a vasfüggönyt, ennek ellenére összemosás másokkal, méltatlan körülmények közt versenyeztetik, érdemeit nem ismerik el. És még jól le is szúrják, és megszarolják, és hitegetik. És fizetésre kényszerítik, pedig ők tartoznak. Uramisten, de mennyivel!

- *Mi lesz, ha az Unióba lépünk? Trianon felszínre kerül?*

- Csak remélni lehet, hogy például a kisebbségekre vonatkozó garanciák, amelyek elmaradtak mind a két világháborút követően, talán most életbe lépnek, működni fognak. Ha az Unió feltételeket állít a nemzetiségi politika kérdésében, és azt nem teljesíti, mondjuk Románia, Szlovákia vagy Szerbia, akkor annak szankcionálható követ-

kezményei kell, hogy legyenek. Csak attól félek, hogy mindent ki lehet játszani. És a Nyugat megvezethető. Az ember arra gondol, hogy az Unióban a kisebbségi politikát jobban lehetne ellenőrizni, a jogos autonómiaökrekvések mögé, például Erdélyben, hatékonyan oda lehetne állni. Ez az egyik része. A másik a gazdasági munkamegosztás. Talán arra gondolnak az emberek, hogy a csatlakozással Magyarországnak a szerepe kibillenthető a jelenlegi cselédpozícióból. Én csak azt látom, hogy bedolgozóvá tesznek bennünket. Leszerelik az ipari létesítményeket, a műszaki értelmiséget elszipkazzák, kihúzzák alólunk az anyaföldet - ehhez a mezőgazdaság szétverése az első lépés -, és itt maradunk kiszolgáltatva. Az az érzésem, hogy iszonyatos árat fogunk fizetni. És megint mi. Most úgynevezett civilizált eszközökkel rabolnak ki minket, nem nyers erőszakkal. Nem azzal a nyers erőszakkal, mint amit az orosz megszállás jelentett.

- *Milyen reakcióra számíthat szerinted az a politikus, aki ma Magyarországon Trianonról beszél, vagy Trianont említi?*

- Az egyszerű embereknel inkább rokonszenvet ébreszt, de a mai politikai felállásban gyakorlatilag minden mögött, ahol esetleg kisebbségi és faji célzásokat éreznek, nacionalizmusra, antiszemizmusra gyanakodnak. Neveltséges, és mégis véresen komolyan gondolják. Minden jogos radikalizmusra - hiszen szájtátva bámészkodtunk vagy ötven évig - rögvést ráfognak, hogy szélsőjobb. Noha az említett évtizedekben csak szélső-, sőt ultrabaloldal létezett: volt a magyar nép, és voltak a kommunisták. Huncutságuk nem kopott. Az országlakosság 90%-ának jogos követeléseit szélsőjobboknak minősítik, európai visszhanggal felerősítve, és már abban a pillanatban kompromittálható a magyar igazság. És emiatt csak félve lehet kimondani, a közember nem vállalhatja, mert ott van a megbélyegzés.

Pokoli csapda, hogy nem lehet lépni. Aki Trianont előhossa, számoljon azzal, hogy nekiesnek, és hogy a nemzetközi viszonylatokban is problémát okoz. Mert Trianon következménye a jelen idő. És ha már a szélsőjobbaldalnál tartunk, megjegyzem, hogy az egész magyar történelem folyamán volt négy hónapig a Szálasi és volt négy évtizedünk a legdurvább kommunizmusból, József Attilával szólva a vörös fasizmusból. Miért nem erről beszélnek, miért nem ezzel riogatnak? Persze a ma is hatalomban lévő ávosoktól, központi bizottsági tagoktól reménytelen ezt elvárni. Pedig e nélkül a tisztázás nélkül a kibontakozás nehéz lesz. Viszont el kell ismerni, hogy a nemzeti oldalon is akad pártalakulat, amely bizonyos szinten valóban kompromittálja az igazságot, megteszi azt a szívességet,

hogy hivatkozni lehessen rá nemzetközi viszonylatban is, hogy itt egy jobboldali, fasiszta törekvés jelentkezik, ezzel a magyarság nagy tömegeinek igazát rögvest szalonkép-
 telenné teszi.

Nagyon csúnya politikai csapda ez, vagy butaság, vagy szándékosság, vagy mindkettő egyszerre. Ha aztán egymást ölik a politikusok, arról az embernek az az érzése, hogy csak színjáték az egész. Mert adott az országglakók nagy tömege, és van egy politikai elit, amely nem politikai elithez méltóan viselkedik. Azért fölosztják egymás között a harci terepet, az érdeklőnőket, a gazdaságot, miközben gátlástalanul dúl a korrupció, párthoz való hovartartozástól függetlenül. A főszereplők a bűneiket nem vallják be, viszont egymást sárral rögtön megdobálják. Ez nagy figyelemelterelő cirkusz, egyre kevesebb kenyérrel a „plebsz” számára. Nem tudom, hogy a parlamenti folyosón és a fehér asztalnál milyen viszonyban vannak egymással, azt viszont látom, hogy kialakult egy elitréteg, amelynek keresete teljesítményéhez képest indokolatlanul magas. És van az elszegényedett magyar nép, a vegetáló tömeg, melynek részét képezik a pedagógusok, az orvosok, az intelligencia, a kétkezi munkásember. És emiatt a kétségbeejtő értékvesztés, aránytalanság miatt az a szomorú helyzet állt elő, hogy mondjuk, egy slágerre bőven van kereslet, a komoly gondolatokra pedig alig akad vevő. Meghalt a méltán népszerű táncdalénekes Zámbo Jimmy, siratása minden elképesztő mértéket felülmúlt, miközben elhunyt Sinkovits Imre is. Az országos gyász rá nem terjedt ki a munkásságát megillető mértékben. Mindez híven jelképezi a jelenlegi állapotainkat.

Nem csoda hát, ha néha elkeseredés lesz úrrá az emberen, és elfogja a csüggedés. Látom, hogy a „népség, katonaság” érdekekért hogyan öli egymást, és az a győztes, aki életben marad. A nemzeti oldalon – én nem vagyok semmilyen párt-
 nak sem tagja – szintén tapasztalok efféle jelenségeket. Látszólag két térfele az ország, bár lehet, ez csak csalóka, mert van ugyan egy vékony réteg, amely a hangereje miatt soknak tűnik, azonban a mély az hallgat. Eközben egy le-
 hengerlően agresszív médiahangorkán zúg kifelé, amely igazságtalanul, erkölcstelenül két mércével mér.

Ha itt a kereszténységet meggyalázzák, az egy röpké hír, felejtendő. De ha valami történik, például ez a szörnyű, gusztustalan kiállítás a Múcsarnokban, amelynek elkövetője véletlenül izraelita származású, s ha a közönségnek nem tetszik, elítéli, abban a pillanatban jön az ősi fegyver, hogy itt zsidóüldözés, antiszemitizmus dúl. Gyakorlatilag a szellemi öntisztulást sem engedik meg, mert ebből rögtön ideológiai, politikai harc lesz, beintésre kórusként ki-

áltanak Nyugatra, az ottani hasonszőrűek beszállnak, és kreálnak egy európai felháborodást, amelynek zöme mű-
 balhé. Ilyen szempontból megütköztető volt Haider beiktatásakor, hogy beleszóltak egy másik független ország, nevezetesen Ausztria össznépi döntésébe azért, mert a baloldali hegemonia vagy a politikai monopólium megtörni látszott.

Még el sem foglalta a székét, már kirohantak ellene, kígyót-békát kiáltottak a fejére. De azzal senki sem törődött, hogy például mi történik Közép-Keleten, és hogy milyen faji politika, palesztinölés, genocídium folyik. Sajnos, jelen pillanatban a világ nagy cápái Magyarország gerincét ropogtatják, a szó átvitt értelmében is. Mert itt elvesznek a kapaszkodók, az erkölcsi szilárd pontok, itt egy olyan nép vegetál – tisztelet a kivételnek –, amellyel bármit meg lehet csinálni. És annyira anyagiassá vált minden, csak egy istent ismernek, az EU-érdeket. Egyre ritkább az együttérzés, az a gesztus, hogy ha valaki térdre esik az utcán, azt fölemel-
 jék. Már egyre kevesebb ember hajol le a másikhöz.

– Véleményed szerint mennyire érinti Trianon a mai magyarságot az elcsatolt területeken, vagyis mennyire váltak áldozataivá Trianonnak, mennyire befolyásolta a mai gondolkodásukat?

– Valószínű, hogy skizofrén helyzet állt elő egyeseknél. A többségre nem mondanám, de azt meg kell jegyezni, hogy tíz évvel ezelőtt is jártam az elszakított területeken, s akkor nekem úgy tűnt, hogy az ottaniak keményebben és mélysegebben ragaszkodtak az anyaországhoz, s akkor úgy érezték, ide akarnak tartozni minden vonatkozásban. De csalódnunk kellett, mert látták – miként Kádárék alatt is –, hogy mostohán bánnak velük. A másik dolog pedig az, hogy kezdenek ők is, sajnos, felhígulni, összetartozásuk kikezdzhetővé vált. Könnyebb érdeklentéteket szítani köztük, egymásnak ugrasztani őket.

– Részleteznéd?

– Ebben a Kárpát-medencei környezetben nem tudni, mi lesz a gyerekekkel, hogy mivé lesznek. De a megosztottság, a kijátszás magasabb szinten is megvalósul. Éppen azt látatják a Magyarok Világszövetsége körüli botrányok, hogy most már az erdélyiekénél, a felvidékieknél is, a nyugatiaknál is bizony más érdekek mentén történnek a szerveződések. Nem akarok sommásan igaztalan lenni. A mai napig találkozom olyan kemény tartású emberekkel, akik rendületlenül vállalják a kisebbségi létet, és azt mondják, nem megyek el, itt a helyem, ez az anyaföldem. Írók, művészek, műszakiak példamutatóan vállalják magyarságukat.

– És ebben a tekintetben van-e különbség a felvidékiek, a kárpátaljaiak vagy az erdélyiek között?

- Én ezt nem tudom így megítélni, nem vagyok szociológus. Személyes tapasztalatom az volt, hogy akik az én estjeimre eljöttek, azok ízig-vérig (a szó nemes értelmében) magyarok maradtak, azért jöttek és mondták el egy pohár bor mellett a keserűségüket, azt, hogy milyen nehéz. Úgy vettem észre, hogy például a délvidéki szellemi élet jobban meg volt osztva, mert a Tito-féle kirakatos szabadságpolitika kicsit megzavarta az emberek fejét, ott voltak, akik lelkesülten kiszolgálták a hatalmat. Hittek és elhitettek.

- *A jobb élet reményében?*

- Nem kizárt. De ismétlem, akikkel én találkoztam, nagyon tartják a magyarságukat, és minden egyes költő, írói találkozóra úgy várnak, mint a mannára, mert megerősíti őket, ezáltal engem is megerősítenek. Bármerre megyek is, városba, kis falvakba, még mindig érezni a tartást. Érdekes, hogy e nemes megnyilvánulások, a hűségnek e jelei nem kapnak elég teret Budapesten. Alig jut hír el ide kiállításokról, írói esetekről, rendezvényekről, és ebben ludas a Duna Televízió is, amely indokolatlan óvatossággal, fájdalmas hiányteremtéssel látja el, pontosabban nem látja el magas fokon azt a feladatot, amelyikért létrehozták. Pedig sokat tehetne az emberekért, akikben az Ady által megénekelte „éhe a szépnek, éhe a szónak” tényleg megvan. De kevés fórum él ezzel a lehetőséggel nívósan. Hitelesen, úgy, mint a Hitel folyóirat, amely vállalja a magyarság sorskérdéseinek tárgyalását. A Kérdez az idő, Dunatáj, Kalandozások, Nemzeti hagyomány rovatok ezt a célt, a hiánypótlást szolgálják. Törekvésünk, hogy feléberesszük, fölrázzuk, tartással és szellemi büszkeséggel telítsük ezt a népet, mert ráfér.

Egy nagyon fontos dologról azért elfelejtettünk beszélni, mind Trianont, mind 56-ot illetően, a szülők felelősségéről, akik többnyire hallgattak az elmúlt időkről, mert akkora volt a társadalmi megfélemlítés. Én kettős nevelésben részesültem. Mást hallottam otthon, és mást az iskolában ugyanarról. Figyeltek rám a szüleim, és ha látták, hallották, hogy hamis dolgokkal tömik a fejemet, akkor apám vagy a nagyapám azt mondta: kisfiam, ez nem így volt, és elmesélte, mi is történt valójában. Ez nem mindenkinek adta meg. Például találkoztam tanárképző főiskolát végzett újságíró-gyakornokkal, aki nem tudta, hogy ki volt Nagy Imre. Ezért mondom: az, hogy mi itt tartunk, a szülők mulasztása is, azoké, akik nem merték vagy nem tudták átadni a valós tudást az utánuk következő nemzedék számára.

- *Talán ezért nem érzik ezt a „mindennapi Trianonunk” gondolatot? Szóval kevesen tudják, kevesen érzik. Különösen a mai fiatalabb nemzedék.*

- Az ifjúság nagy tömege nem tudja megvetni a lábát ebben a kontraszelektív világban. Ezért hiszi, hogy a legbutább gépes játékokon milliókat lehet keresni, mert egész napját ott tölti el, az aluljáró-irodalom hamis boldogságot kínál. Veszik, mint a cukrot. Minden mindegy, csak gyors legyen, felületes, és ezt eredménynek tüntetik fel. Nem véletlen, hogy a hazánkat monopolizáló, nemzetek feletti nagytőkés körök nemcsak pusztá piacnak tekintik az országot, de most már a drogügyeket illetően is tranzit országból célországgá lettünk. A vallás nem újult meg, mondhatnánk azt Nietzsche után szabadon, hogy bizonyos szabadosan gondolkodó társaságokban Isten tényleg meghalt. Az egyházaknak is változniuk kéne, mert ebben a megmerevedett működési keretben nem igazán vonzzák magukhoz az embereket, lelki vigasz nincs, az értékrendet összeváltották. Nincsenek kapaszkodók, a családmegtartó, felkészítő szerep lassan teljesen a semmibe vész. Marad a végső eszköz, a drog, mert nincs, nem található cél, amelyért érdemes élni. Ez az ország nem csinál mást, mint hogy lábujjhegyen tolongva sorban áll perspektívát nézni, már amit mutatnak neki. Tehát hiába az a fene nagy kikiáltott, nemzetközi viszonylatban is számottevőnek minősített gazdasági felfutás, ami szerintem a nagy befektető tőkéseknek a haszna, mert hogy közben elbocsátják az embereket. A legnagyobb történelmi bűn, hogy a magyarság nagy tömegeit nem tudják érdekeltté tenni a saját hazája építésében.

- *Ha egy fiatalembert megkérdeznék, hogy mi Trianonnak az üzenete, egyáltalán, a mai viszonyokra kivetítve, egyszerűen nem érti a kérdést. Arra gondolok, amit Teleki Pál mondott, hogy három pillére van a magyar közgondolkodásnak, a magyarság, az európaiság és a kereszténység, ezt nem tudják hová tenni.*

- Nem érti, és nem is értheti, mert nem olvasnak erről a kérdésről tisztázó jellegű eszmefuttatásokat. Nincs feldolgozva sem a papíron, sem a lelkekben a trianoni trauma. Az ifjúság számára csak az adott, amit a közelmúltban megtapasztalt. Sajnos, nem születnek olyan irodalmi művek, amelyek vállalnák történelmi neuralgikus pontjaink beépítését a jövőbe, nos, ezek a művek, fájdalom, hiányoznak.

Mit látnak, hallanak az ifjú érdeklődők? A legérintőbb közelmúltból nem sokat. Különböző történelmi tényfeltáró munkák megjelennek például 1956-tal kapcsolatban, amelyek arról tudósítanak, hogy történetek sortüzek, hogy néhány szadista ávos letépte a politikai foglyok körmét, és az ifjú delikvens azt látja, hogy legtöbb volt belügyes pozícióban maradhatott, nincs megigazulás, megértés, bo-

csánatkérés, nincs elszámolás. Lelövehetsz 38 embert, a parancsvégrehajtó alsóbb rendfokozatúakat esetleg tessék-lássék elítélik, de a valódi tettesek a sortűzek magas rangú kiagyaloí, a valóságos tűzparancsot elrendelők magas nyugdíjjal tovább élnek. Tehát nincs se gyónás, se megtisztulás, hanem egymás mellett él a hóhér és az áldozat, mintha semmi nem történt volna. Hisz kifelé lehet, hogy nem, de belülről egy idő múlva elvégzi a maga rothasztó munkáját is. Vagyis gyakorlatilag tetemesen hozzájárul az általános erkölcsi zülléshez.

- *A mai hírekben benne van, hogy valamiféle díjat kapott X.Y. író. Nem tartozik az értékváltozáshoz, hogy ki kap ilyen díjat?*

- A magyar írók, tisztelet a kivételnek, a magyar valósággal nemigen foglalkoznak. És ez hiányt teremt. A probléma az ún. baloldali médiatúlsúly egy levitézlett eszmerendszer népszerűsítésében. Nem akarok neveket mondani, de például a magyar könyvkiadás 80%-ban két ember tulajdonává lett, meghatározó szerepük döbbenetes. Gondolom, nem titok, hogy ők milyen törekvéseket és kiket futtatnak. Övék a piac. Persze, a gyökerek már előbb megvoltak. Kialakult egy kritikusréteg, amely már Kádárék alatt elkezdte némely írók favorizálását. Kialakítottak ebből a posztmodern csoportból Nyugat felé is egy irodalmi elitet.

Szorgalmasan fordították és propagálták a dolgaikat. Kizárólagossá lettek az idők folyamán. Azóta is ez a néhány ember képviseli például a magyar prózát a világ minden táján. Ezek a körök viszont érthetően negligálják azt a gondolkodásmódot, attitűdöt, amelyik aggódik a magyarságért, mert hogy az tényleg fogy! Ám a magyar nép maga is hibás. De inkább megvezetett áldozat. Hiszen könnyű úgy uralkodni, hogy kezemben az étel, éhezhetlek, s te úgy mozogsz, pitzel, alázkods meg, egyszerrel viselkedsz, ahogy én etetlek. Tipikus Róbert bácsi-féle módszer. Ki is volt ő? Róbert bácsi meggazdagodott a népen, aztán megengedte magának, hogy a nincsteléneknek olykor ingyen levest főzessen. És imák szálltak hozzá, mint manapság Soros Györgyhöz. Azért nem kéne ennyire leadni magunkat. A két háború között is nagy volt a szegénység, bár akkor még egy pedellus jobban el tudta tartani a családját négy-öt gyerekkel, mint manapság, bizonyítván, nemcsak anyagi kérdés a gyerek. Ezt persze könnyű mondani. Sokkal jobb társadalmi egyenlőséget kellene teremteni, kötelező volna, mert ha ez a nép kihál, márpedig közel áll hozzá, hogy föleszi, mint egy kannibál, a saját gyermekeit, akkor érvényesek lesznek a Németh László-i sorok: „A népnek, mely elfogyott, a szerződés sem szerezhetnek országot, s a népet, melyben bő természet terjeszkedik, szerződés sem túrhatják ki

az országából.” És tulajdonképpen a művészeknek is, a közigazdákknak is, az lenne a feladatuk, hogy megakadályozzák, hogy ezt a népet ne túrhasák ki ebből az országból. Végre itthon kellene érezni magunkat. Sajnos, az embernek az az érzése, hogy manapság azok vannak kevesebben, akik a többséget képviselik.

- *Van-e valamilyen összefüggés Trianon nemzedéke és az 56-os szabadságharc között?*

- Természetesen van. Mert végül is mind a két nemzedékben - az egyik harcolt is a trianoni békediktátum ellen, és el is szenvedte, a másik, amely nem bírta tovább a kommunizmus igazságtalan, diszkriminatív és diktatórikus formáját, amelyet Rákosiék valósítottak meg - hatalmas igazságérzet működött. Többek közt az emberi méltóság visszaszerzésének vágya hívta elő Trianon verzióját. Hiszen a nép életképtelenné nyomorítása történt meg nemzetközi segítséggel. 1956-ban az orosz tankok által esett meg az a megnyomorítás, végül hathatós nemzetközi tiltakozás nélkül.

A Balkánra való leszorítás annak a megsemmisítését jelentette, ami a magyarság egész európai szereplését évszázadokon át meghatározta. Ami a Trianon utáni nemzedéket jellemezte, a harcosság, a talpra állási készség, amely megnyilvánult a két világháború között, az tulajdonképpen az 56-os nemzedékben is benne volt, mert, át mert lépni a Rubiconon. Részt vett a forradalomban és a szabadságharcban, alakította azt, fellázadt a világ legerősebb hadserege ellen. És megmutatta azt is, hogy Rákosiék tíz éve kevés ahhoz, hogy megrontsák.

- *És a népet segítené, a tartásunkat, ha egy napot, mondjuk június 4-ét Trianon emléknappá nyilvánítanánk?*

- Nagyon helyeslem, mert ezt a népet igenis történelmi amnéziában tartották négy-öt évtizeden át, és mert minden emlékezés, mementó, beépül a szervezetbe, az agysejtekbe, s a lélekbe kapaszkodóként. Úgy, ahogy a nándorfehérvári diadalt harangszóval ünnepeltük, vagy 56-ot, de november 4-ére is emlékezünk, az orosz megszállásra. Tehát mindenfajta negatívumot és pozitívumot meg kell őrizni, mert ennek a népnek mindig sikerült az emlékezetét úgy-ahogy kiirtani. Hogy átörökíthető legyen a tanulság, igenis, emlékezzen erre a gyászra, és gondolkozzék el rajta. Minden emlékezés, töprengésre, analízisre kényszerít, a múltat összevetem a jelennel, és ebből az elemzésből politikus, író, magánember olyan következtetéseket tud levonni szellemileg, lelkiileg - de az ösztöneivel is -, amivel a jövőt nyeri meg.

Az interjú 2001-ben készült. Megjelent *Az igazság merész áhítása* című könyvben (Kairosz, 2012).